

To so razlogi, zaradi katerih ima I.K.A.R. vse obljube v zvezi s prodajo magnetov in aparatov za iskanje za neodgovorne in neosnovane. Nihče naj ne pozabi, da so izgledi za rešitev iz plazov že po preteku pol ure po nesreči komaj 50 % (če je ponesrečenec nepoškodovan in ni šokiran). Zato je mnogo bolje, da se ravnamo po doslej veljavnih napotkih, kako se izogniti nesreči, kot pa uporabljati neraben aparat. Vsakdo, ki ga je zasul plaz, je v smrtni nevarnosti.

Predsednik I.K.A.R.
dr. med. R. Campell

(Kljub temu, da smo že podali stališče o uporabi sedanjih magnetnih sond, obveščamo našo javnost z izjavo, ki jo je na letni konferenci I.K.A.R. v Davosu za tisk vseh držav članic pripravil predsednik I.K.A.R. in odobrila podkomisija za reševanje iz plazov.

Komisija za GRS pri PZS)

IZ PLANINSKE LITERATURE

JAMARSKI PRIROČNIK, uredili I. Gams, P. Habič, R. Savnik, B. Sket. Izdala Mladinska knjiga, 1964. Strani 100.

»Bolj že poznamo vesolje in druge planete kot pa našo domačo deželo, našo bližnjo okolico,« je dejal nekdo, ko je tekel razgovor o krasu in jamah. Kras in njegovo podzemlje, to je svet, ki sledi vsem naravnim zakonitostim, povečini pa je še nepoznano in zaradi tega še zavito v tančico skrivnosti. Naravoslovje si prizadeva, da bi raziskovalno področje na krasu razširilo s površja še bolj v podzemlje.

V knjižici, ki je pred nami, so zbrani napotki za dela v raznih panogah jamarstva, namenjeni tistim, ki hodijo v jame, ne le zaradi športnega in estetskega izživljanja, ampak tudi zato, da bi po svoje prispevali k razvoju znanosti in gospodarstva.

Poglavje Raziskovanje jamskih oblik in nastanka jame I. Gamsa bralca dobro pouči o tem, da so jame in kraški pojavi delo vode, da pa imajo pri tem važno vlogo tudi geološki pogoji, lastnosti kamenin ipd. Pove, da so vsa brezna jame, niso pa vse jame brezna. Govori tudi o jamskih oblikah in nakitu v jami, o sigi, kapnikih in njihovih oblikah. Avtor se podrobneje ukvarja s korozijo in kemičnim delovanjem vode. Temu je posvetil

velik del poglavja. Omenja geološko zgradbo in lastnosti kamenin, geološko raziskovanje v jami, delo, ki bi ga naj po vsem sodeč opravljal v jami geolog, pa nalaga geomorfologu, npr., ko opisuje potrebno geološko opremo, merjenje skladov, vzorčevanje kamenin ipd. Bojim se, da nenadoma geologi ne bodo več potrebni ali pa je to že priznanje, da se mora z geomorfologijo kočno le ukvarjati geolog. Kljub temu pa menim, da bi k obravnavi te snovi moral biti pritegnjen tudi geolog.

Z. Petkovšek je prispeval poglavje o jamski meteorologiji in opisal glavne značilnosti klime v jamah, temperaturo in vlago, vetrove, in druge pojave in posebnosti.

M. Marussig je dal svoj prispevek k raziskovanju vodnih jam. Omenil je hidrološke meritve v jamah, elemente vodnega toka in pretoka in nekaj metod meritve vodnih količin. Omenja meritve hitrosti s plavači in Wilm-Storeyeveto letvo, kar zadošča za manjše pretočne količine. Med drugim omenja med metodami raziskovanja podzemnih vodnih tokov tudi barvanja s trosi in fluoresceinom.

O potapljaštvu v speleologiji je napisal prispevek J. Štirn, znani strokovnjak za to panogo raziskovanja. Diskutira o prednostih in nevarnostih enega ali drugega tipa opreme. Brez ekipnega dela, omenja, ne more biti uspeha in varnosti pri delu.

Jame pa niso brez znakov življenja. O tem in bioloških raziskavah v jamah je pisal B. Sket. Omenja rastlinstvo pri vhodih, praproti, mahove in alge, za tem pa živali, ki so slučajno zašle v jame, ki v podzemlju žive le občasno ali pa so prilagojene za trajno življenje v jamah. O sledovih, ki jih je zapustil človek preteklih dob v jamah, piše v poglavju Jama — arheološko najdišče F. Osole. Opozarja, da naj obiskovalci jam pazijo, da z nepazljivostjo ali objestnostjo ne uničijo prenekaterega bogatega in pomembnega nahajališča.

V naslednjem delu priročnika nahajamo prav tehnične napotke za raziskovanje podzemlja. O organizaciji jamskih ekskurzij, o jamarjevi osebni opremi in raziskovalnih pripomočkih govori I. Gams in M. Marussig. Odprava v jame, če hočemo, da bodo udeleženci varni in da bomo zbrali dovolj koristnih podatkov, zahteva dobre priprave. Potrebno je tudi zadostno število ljudi in dobra oprema. Predvsem dobra in varna oprema brez napak je eden važnih faktorjev, ki vpliva na uspeh ekskurzije. Dobimo napotke o jamarjevi obleki, svetilki, nahrbtniku, o lestvah, vrveh, čolnih ipd.

Jamo pa moramo tudi izmeriti, da napravimo naris in prereze in dobimo tako predstavo, kako jama izgleda, ter da imamo tako tudi dokument o raziskanem objektu. O takem merjenju kraških jam govori M. Marussig, ki prilaga tudi seznam znakov, ki naj bi jih uporabljali jamarji pri risanju načrtov. Fotografiranje je v vseh panogah strokovnega in tudi športnega delovanja nujno potrebno, fotografiranje v jamah daje doku-

mente tudi za študij in analizo mnogih pojavov in oblik. O tem je prispeval koristne napotke mojster jamske fotografije F. Bar. Včasih se pri raziskovanju zgodi tudi nesreča. Takih primerov je v Sloveniji še zelo malo, so pa resen opomin, da je bilo potrebno organizirati dobro izvežbano reševalno skupino. Taka skupina že obstoji pri DZRJS. Njenim članom in vsem drugim bo poglavje o prvi pomoči jamarjem v nezgodi U. Tršana dober napotek. Posebej obravnava vrste nezgod in pomoč, ki naj jo ponesrečencem nudimo pri ranah, krvavitvah, zlomih in navsetu, kako naj ponesrečenca iz jame tudi transportiramo.

Na kraju knjižice je še prispevek V. Bohinca: Iz zgodovine raziskovanja kraških jam v Sloveniji. Tu spoznamo, da je naš kraški svet vzbujal pozornost že dolga stoletja nazaj in da so naše jame opisovali že mnogi raziskovalci različnih narodnosti. Šele v tem stoletju, takorekoč, smo se Slovenci lotili raziskovanja našega krasa v okviru Društva za raziskovanje jam, katerega kratko zgodovino prinaša tudi omenjeno poglavje. (Pri tem se je vrinila neljuba tiskovna napaka, dr. A. Šerko je umrl leta 1948 ne pa celih sto let prej!). Omenjena je tudi organizacijska oblika DZRJS. Menim, da bi poglavje sodilo na čelo priročnika, ne pa da zgodovino tretjine našega nacionalnega ozemlja odrinemo na kraj. Pri vsem tem pa pogrešamo še poglavje, kjer bi nekdo obravnaval namen, cilje in tudi praktično vrednost raziskovanja krasa in kraških pojavov, saj v glavnem priročnik izzveni pot napotek za le športno udejstvovanje, čeprav je mimogrede praktični pomen dela marsikje že omenjen.

Knjižica je po ceni dostopna vsakomur, marsikomu bo pri tem pomagala v vrste jamarjev, v dopolnilo pa bo tudi prenekateremu profesorju in učitelju.

D. Novak

MOUNTAIN CRAFT, poletna številka 1963, prinaša nekaj zanimivih člankov o planinskem udejstvovanju v Angliji in drugod. P. Gentil razpravlja v članku »*Mountain Equipment*« o najnovejših dosežkih tehničnih raziskav o gorski opremi (vrvi, karabinerji, oprema za bivak itd.) J. B. Pollard piše o najprimernejši hrani za naporne gorske ture (članek: »*Foods for Survival*«)

J. E. B. Wright pričinja v tej številki s serijo treh člankov o lahkih plezalnih vzponih (prve tri stopnje) v Severnem Walesu, Lake Districtu in na Škotskem. Razpravlja predvsem o težavah in nevarnostih plezanja ter je njegov članek namenjen predvsem začetnikom. Kratkemu članku sledi seznam valižanskih plezalnih smeri, ker je ta članek posvečen predvsem valižanskim goram.

Članek »*The Maestri Route*« izpod peresa R. B. Evansa opisuje vzpon na Roda di Vael v Rosengartenu, in sicer v Maestrijevi smeri. »*Types of Interiors*« je zadnji iz serije štirih člankov, ki poročajo o napredovanju velikega angleškega planinskega načrta o stalni alpi-

nistični šoli. Prvi del načrta, Snowdonska koča, je uresničen, ostali: Dom v Lake Districtu in kar bo še sledilo, pa bo prišločasoma, pravi avtorica M. V. Harrold. V članku razpravlja predvsem o notranjosti takih planinskih domov.

Ian F. Howell opisuje v članku »*Idiots on the Dru*« vzpon na Aiguille Dru po klasični Magnonovi smeri. Douglas Scott pa vzpone v Visokem Atlasu v članku »*The Atlas Mountains*«, in sicer najprej vzpon na Ouamoukrim (4089 m), drugi najvišji vrh v Severni Afriki, a izredno lahek. Pozneje so plezali še v Tadatuu in Džebel Toubkalu (najvišji greben v Atlasu — 4165 m). Članek zelo simpatično opisuje gostoljubnost in življenje prebivalcev in tudi naravo zanimivega in lepega gorovja.

Zadnji članek, »*The Bakonjo of Ruvenzori*« nas prestavi v Vzhodno Afriko. Članek, ki ga je napisal Roger A. Redfern, lepo opisuje domačine okrog gore in nosače iz plemena Bakonjo. Mislim, da bi morali oni, ki mrzijo črnopolte prebivalce Afrike, prebrati ta sicer, žal, kratki članek in bi svoje mnenje v marsičem spremenili. Ekspedicija ne bi uspela, če ne bi bilo Benezeri Bwambale-ja, vodja nosačev, ki je znal s svojo izkušnostjo in močjo vedno odstraniti vse ovire, zlasti — rastlinske.

»*Mountain Craft*«, jesenska št. 63, prinaša vrsto zanimivih člankov. John Campbell razpravlja o lastnostih kovin, ki se uporabljajo za karabinerje, kline itd. v članku »*Metals and Mountains*«. Don Whillans, ki je že večkrat plezal v Himalaji in Andih, pripoveduje v članku »*The Central Tower of Paine*« o britanski ekspediciji v Cordellino de Paine na skrajnem južnem koncu ameriškega kontinenta. Njihovo izhodišče je bilo Punta Arenas. Ves prvi teden je bilo vreme izredno slabo, šele v začetku decembra so lahko opravili vzpon. — J. E. B. Wright nadaljuje z »*Easy Rock Climbs*« (lahki skalni vzponi); to pot popisuje vzpone v Lake Districtu. Tudi temu članku je dodan podroben zemljevid in seznam lahkih plezalnih vzponov. — Paul Ross opisuje nove plezalne vzpone v Eagle Crag-u (Orlova skala) v Borrowdaleu. — D. A. J. Angus pripoveduje o plezanju na Novi Zelandiji (v skupinah Mitre Peak in Lawrence Peaks na Južnem otoku). — John Pollock pripoveduje o »alpskem treningu« v Arolli (*Alpine Training at Arolla*). V izredno lepem vremenu je skupina (na tečaju v Arolli) napravila štiri plezalne vzpone (na Mont Blanc de Cheilon, Traverse de L'Évêque, Tête Blanche, Tête de Valpelline, in Aiguille de la Tsa. — A. N. Craig opisuje »*The Snowy Mountains*« (of Australia) v istoimenskem članku, predvsem pot iz Perisher Valley na Mt. Kosciusko. Sam se je s skupino planincev od Charlottinega prelaza mimo modrega jezera (Blue Lake) povzpел na Carruther's Peak, od tam na Mt. Townsend, drugi najvišji avstralski vrh ter dalje na Mt. Kosciusko. — Sledi še opis »edine britanske alpinistične te-

lovadnice« t. j. Bowles Rocks na meji med Kentom in Sussexom.

Nekaj je v ameriških in angleških planinskih revijah, kar človeka privlači: izredna širina člankov ter dejstvo, da že itak pestro vsebino bogate tudi članki iz same narave, ki sicer nimajo dosti skupnega z alpinizmom.

Dušan Čop

IN ALTO — Cronaca della Società Alpina Friulana, Sezione di Udine del CAI — leto LII — 1963. Po nekajletnem presledku je videmska sekcija ital. planinske organizacije CAI izdala nov zvezek svoje lepih tradicij bogate revije. Planinec se resnično razveseli ob pregledu vsebinsko zelo zanimive, lično opremljene, 100 strani obsegajoče knjižice, ki je izšla v sklopu številnih publikacij o praznovanju stoletnice vseitalijanskega društva. Uvodno besedo postavlja zaslužni predsednik videmske sekcije dr. Spezzotti. Njegov spis z naslovom »Il Credo dell' Alpinista« je visoka pesem vsem goram in vsem tistim, ki jih ljubijo in obiskujejo. V prisrčnih, izbranih besedah je avtor seveda predvsem počastil furlanske gore in velika dela furlanskih gornikov. V knjižici je mnogo dragocenih podatkov o raznih gorstvih, o prvenstvenih vzponih, zanimivo so opisane nekatere nove smeri v severni steni Poliškega Špika. Veliko je v zvezku povedanega o favni in flori v furlanskih gorah in tudi ne manjka med čtivom podučnih zgodovinskih podatkov. Ni odveč, če se tukaj pripomni, da je videmska sekcija CAI že od svojega nastanka, že vse od časov svojih prvih dveh predsednikov, učenih profesorjev Taramelliya in Marinelliya (od takrat že teče deseto desetletje), v veliki, malodane pretežni meri znanstveno delovala.

V knjižici je velik del pisanja odmerjen jamarstvu, ki se z njim italijanska alpinistična literatura sploh zelo intenzivno peča. Znamenita dejanja so opravili v jamah po Beneški Sloveniji, in sicer prav v območju Ivanca, slavne razgledne gore na sredi dežele. A mora človek možgane nekoliko napeti, če mu ni, da bi se sprl z geografijo. Kajti pisano je *La Scratava Jama*, ljudsko ime pa je Škratova jama. Je oddaljena dobrih 100 metrov severovzhodno od Rupe (Casera Faidutti), nedaleč od Rávni (Pian delle Forcadizze), zaselka med Čaneblo, Grmovščico in Porčinjem. Po opisu je druga jama *Holopwa Jama*, moraš pa šele pogoditi, da je bila dotičnemu piscu v mislih Golobja jama, ki je blizu Črnega vrha, planinske vasi (po knjigah jo pišejo Montefosca) nad Podbonescem v Nadiški dolini. Še ena jama je tam, ki jo obravnavajo. Piše se *Suosteriova Jama*.

Podbonesec, večji kraj, sedež občine, leži obakraj ceste, ki pelje ob Nadiži od Špetra Slovenov na sever, na Kobariško. Jugovzhodno od njega je strm, a lep, zelen hrib, pisali so ga *Zveticozian* (tako tudi »Cronaca della Società Alpina Friulana«, II — 1882, str. 91). Izrazita piramida dominira nad dolinama Nadiško in Aborno. Na vrhu hriba je staro-

davna cerkva, posvečena sv. Kocjanu. Odondod je velik razgled po vseh straneh Beneške Slovenije, po Julijskih Alpah in Predalpah ter na jug daleč v Furlansko nižino.

V knjižici, ki jo imamo v besedi, ponazarjajo posamezne navedbe zelo posrečene slike in večje napravljene skice. Izvrstna sta tudi papir in tisk.

vk

RAZGLED PO SVETU

ŠVICARSKI PLANINSKI MUZEJ V BERNU se je po l. 1960 moderniziral (adaptacije, avtomatizacija kurjave, okna itd.) kar je stalo blizu 80 000 šv. fr.; direktor prof. Grosjean je dobil naziv izrednega univ. profesorja, ki ga plačuje država. Muzej je bil tudi po svoji vsebini preurejen — za 100-letnico bernske sekcije SAC. Nova ureditev je pozimi 1962/63 zajela del 1. nadstropja in stopnišče. Velika vzhodna dvorana je posvečena SAC. Montirana je na steno karta 1 : 50 000 s signalnimi lučkami za postaje GRS in kočje. Makete so vložene v vitrine in s tem zavarovane pred obiskovalci in pred prahom. Grafična ponazorila razvoja SAC so urejena z žičnatim omrežjem. Nove vitrine prikazujejo dokumente o ustanovitvi in zgodovini SAC. V veliki zapadni dvorani so nove vitrine za planinsko opremo in obleko, raziskovanje švicarskih gora pa je upodobljeno na sgrafitto — steni. Reševalno gradivo in slike vodnikov so na novo urejene, prav tako reliefi, poldenitev in geologija Švice. Heimov relief o Sántisu je dobil stekleni pokrov in s tem obrambo pred publiko, ki ga je tudi v l. 1963 ponovno poškodovala. Ograja je s tem odpadla. V jubilejnem letu SAC je muzej dokazal, da ni depot za odslužene predmete, ampak živa ustanova za raziskovanje in presojo planinske zgodovine in bistva planinstva in SAC. Direktor muzeja je z besedo in peresom, v radiu in tisku delal za stvar planinstva, v muzeju so snemali za film in RTV, sekcije so si tu izposojale gradivo za svoje razstave, razne firme in ustanove so se obračale nanj za strokovno pomoč in zaradi gradiva vsega 25 prosilcev za podobne stvari v enem samem letu. Muzej je dobil v l. 1963 tudi zelo lepa darila, predvsem zbirke zemljevidov, dalje litografije, cinkove plošče, reševalne sani, Atlas Tyrolensis iz l. 1774, dva ženska smučarska dresa iz konca 19. st. Firma Jelmoli, ki je v St. Gallenu priredila raztavo stare opreme, je odstopila muzeju vse,